

έννομης τάξης ή του οικονομικού συστήματός τους για να δικαιολογήσουν τη μη τήρηση των υποχρεώσεων και προθεσμιών που απορρέουν από τους κανόνες του κοινοτικού δικαίου.

3. Ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία η προσαπτόμενη από την Επιτροπή σε κράτος μέλος παράβαση των κοινοτικού χαρακτήρα υποχρεώσεων του αίρεται με τη

λήξη της προθεσμίας που τάσσει η Επιτροπή, δυνάμει της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 169, η Επιτροπή εξακολουθεί να έχει έννομο συμφέρον για τη συνέχιση της δίκης, συμφέρον το οποίο μπορεί να συνίσταται στην αναγνώριση της ευθύνης που συνεπάγεται για το κράτος μέλος η διαπιστωθείσα παράβαση του, ιδίως έναντι των ιδιωτών.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
PIETER VERLOREN VAN THEMAAT
της 11ης Δεκεμβρίου 1985 *

*Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,*

1. Αντικείμενο της διαφοράς

Στο πλαίσιο της υπόθεσης 309/84 η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

- να αναγνωρίσει ότι η Ιταλική Δημοκρατία, καθυστερώντας την καταβολή των πριμοδοτήσεων που οφείλονται στο πλαίσιο του συστήματος που θέσπισε ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 456/80, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη ΕΟΚ,
- να καταδικάσει την Ιταλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

Η ιταλική κυβέρνηση ζητεί από το Δικαστήριο:

- να αναγνωρίσει ότι η διαφορά κατέστη άνευ αντικείμενου όσον αφορά την προσαπτόμενη στην Ιταλία παράβαση σχετικά με τις πριμοδοτήσεις των αμπελουργικών περιόδων 1980-1981 και 1981-1982,

- να κρίνει ότι η προσφυγή είναι απαράδεκτη κατά το μέρος που εξακολουθεί ενδεχομένως να αφορά, σύμφωνα με τις διευκρινίσεις που θα παράσχει η Επιτροπή, τις πριμοδοτήσεις για τις επόμενες αμπελουργικές περιόδους.

2. Το νομικό πλαίσιο της διαφοράς

Ο κανονισμός 456/80, με τον οποίο επιδιώκεται να ενταθούν οι προσπάθειες για τη μείωση του αμπελουργικού δυναμικού της Κοινότητας, καθιέρωσε ειδικό καθεστώς, που προβλέπει τη χορήγηση πριμοδοτήσεων για την προσωρινή ή οριστική εγκατάλειψη ορισμένων εκτάσεων φυτευμένων με αμπέλου, καθώς και τη χορήγηση πριμοδοτήσεων για την παράλιψη από την αναφύτευση.

Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 456/80, οι αιτήσεις χορηγήσεως πριμοδοτήσεως πρέπει να κατατίθενται πριν από τις 31 Δεκεμβρίου μετά την έναρξη της αμπελουργικής περιόδου, στις υπηρεσίες που έχουν οριστεί από τα κράτη μέλη. Οι τελευταίες καταβάλλουν, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 6, το ποσό της πριμοδότησης «σε μία δόση, το αργότερο σε έξι μήνες από του ο αιτών αποδειξει ότι έχει πράγματι προβεί

* Μετάφραση από τα ολλανδικά.

στην εκρίζωση» των αμπέλων ή, σε περίπτωση οριστικής εγκαταλείψεως, «μετά την κατάθεση της δηλώσεως που αναφέρεται στο άρθρο 3, παράγραφος 3».

Το προαναφερθέν άρθρο 3, παράγραφος 3, προβλέπει ότι η χορήγηση της πριμοδότησης εξαρτάται από έγγραφη δήλωση με την οποία ο αιτών αναλαμβάνει τη δέσμευση να μην προβεί στη φύτευση νέων αμπέλων και να δηλώνει την παραγωγική έκταση τη φυτευμένη με αμπέλους.

Όσον αφορά την παραίτηση από την αναφύτευση ορισμένων εκτάσεων αμπέλων, το ποσό της πριμοδότησης καταβάλλεται επίσης σε μία μόνο δόση το αργότερο σε έξι μήνες αφότου κατατεθεί η εν λόγω παραίτηση και γίνονται οι απαραίτητες διατυπώσεις (άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού).

Ο κανονισμός 456/80 άρχισε να ισχύει την 1η Μαρτίου 1980 και εφαρμόζεται από την 1η Σεπτεμβρίου 1980, με εξαίρεση ορισμένες πριμοδοτήσεις, για τις οποίες άρχισε να εφαρμόζεται νωρίτερα.

3. Το ιστορικό και τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς

Από το 1982, ορισμένοι ιταλοί αμπελουργοί, οι οποίοι είχαν προβεί στην εκρίζωση των αμπέλων τους προκειμένου να λάβουν τις προβλεπόμενες πριμοδοτήσεις, κατήγγειλαν στην Επιτροπή τη μη καταβολή εκ μέρους των ιταλικών αρχών τόσο της πριμοδότησης για προσωρινή όσο και εκείνης για οριστική εγκατάλειψη.

Ύστερα από σχετικό αίτημα της Επιτροπής, η ιταλική κυβέρνηση της γνωστοποίησε, με έγγραφο της 27ης Μαΐου 1983, «ότι η καταβολή των εν λόγω πριμοδοτήσεων εξαρτάται πάντοτε από την προς έγκριση από το Υπουργείο Θησαυροφυλακίου των αναγκαίων κονδυλίων».

Κρίνοντας ότι οι καθυστερήσεις στην καταβολή των πριμοδοτήσεων συνιστούν παραβίαση του καθεστώτος πριμοδοτήσεων

που θέσπισε ο κανονισμός 456/80, η Επιτροπή κίνησε την προβλεπόμενη με το άρθρο 169 της Συνθήκης ΕΟΚ διαδικασία και κάλεσε την ιταλική κυβέρνηση να της υποβάλει τις παρατηρήσεις της.

Ανταποκρινόμενη στην πρόσκληση αυτή, η ιταλική κυβέρνηση γνωστοποίησε με τηλετύπημα της 8ης Αυγούστου 1983 ότι, παρά την επίτευξη συμφωνίας μεταξύ του Υπουργείου Γεωργίας και του Υπουργείου Θησαυροφυλακίου σχετικά με τη χρηματοδότηση των εν λόγω πριμοδοτήσεων, οι διάφορες νομοθετικές διαδικασίες δεν είχε καταστεί δυνατό ακόμα να περατωθούν λόγω διαλύσεως του Ιταλικού Κοινοβουλίου.

Στις 28 Απριλίου 1984, η ιταλική κυβέρνηση γνωστοποίησε στην Επιτροπή ότι είχε εξασφαλίσει τη χρηματοδοτική κάλυψη των δαπανών σχετικά με τις πριμοδοτήσεις για τις αμπελουργικές περιόδους 1980-1981 και 1981-1982.

Η Επιτροπή όμως, κρίνοντας ότι η παράβαση εξακολούθησε να υφίσταται, εξέδωσε στις 14 Μαΐου 1984 αιτιολογημένη γνώμη. Την ίδια ημέρα, η ιταλική κυβέρνηση γνωστοποίησε στην Επιτροπή ότι το αναγκαίο για την κάλυψη των δαπανών ποσό που αφορούσε τις σχετικές αμπελουργικές περιόδους είχε τεθεί στη διάθεση των ιταλικών αρχών.

Η προσφυγή της Επιτροπής πρωτοκολλήθηκε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 21 Δεκεμβρίου 1984.

4. Εκτίμηση της διαφοράς

4. α.) *Επί του παραδεκτού*

Σύμφωνα με πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το αντικείμενο της προσφυγής που ασκείται κατ' εφαρμογή του άρθρου 169 της Συνθήκης προσδιορίζεται από τη διαδικασία η οποία προηγείται της ασκήσεως της προσφυγής και την οποία προβλέπει η εν λόγω διάταξη, καθώς και από τα αιτήματα της προσφυγής, ενώ τόσο η προσφυγή όσο και η αιτιολογημένη γνώμη πρέπει να στηρίζονται στους ίδιους λόγους και ισχυρισμούς (βλέπε επί παραδείγματι την απόφαση του Δικαστη-

ρίου της 7ης Φεβρουαρίου 1984 στην υπόθεση 166/82, Επιτροπή κατά Ιταλικής Δημοκρατίας, Συλλογή 1984, σ. 459, σκέψη 16, καθώς και την παλαιότερη νομολογία στην οποία παραπέμπει ο γενικός εισαγγελέας Reischl με τις προτάσεις του στην ίδια υπόθεση, σ. 476). Στην παρούσα όμως υπόθεση το αντικείμενο της διαφοράς, όπως περιγράφεται στο αρχικό έγγραφο οχλήσεως της 14ης Ιουλίου 1983, στην αιτιολογημένη γνώμη της 14ης Μαΐου 1984, καθώς και στην προσφυγή της 14ης Δεκεμβρίου 1984, είναι πολύ ευρύ, συνιστάμενο (με λίγα λόγια) στην καθυστέρηση καταβολής των πριμοδοτήσεων που οφείλονται στο πλαίσιο του κανονισμού 456/80. Το ζήτημα του παραδεκτού που ήγειρε η ιταλική κυβέρνηση ανάγεται συνεισώς στο ερώτημα κατά πόσο, παρά την επέλευση νέων καθυστερήσεων στην καταβολή των πριμοδοτήσεων, της ίδιας φύσης με εκείνες που είχαν ήδη διαπιστωθεί κατά το χρόνο της αιτιολογημένης γνώμης, το συγκεκριμένο αντικείμενο της δίκης πρέπει να θεωρηθεί ότι περιορίζεται στις καθυστερήσεις που είχαν ήδη διαπιστωθεί με την αιτιολογημένη γνώμη και, συγκεκριμένα, σύμφωνα με την ιταλική κυβέρνηση, στις αμπελουργικές περιόδους 1980-1981 και 1981-1982. Είναι προφανές ότι η ευρεία διατύπωση της αιτιολογημένης γνώμης, που επαναλαμβάνεται και στην προσφυγή, καλύπτει κατ' ουσία και τις ανάλογες καθυστερήσεις που σημειώθηκαν στη συνέχεια.

φερόμενου κράτους μέλους δεν θίγονται, αν οι εν λόγω καθυστερήσεις θεωρηθεί ότι περιλαμβάνονται στην αιτιολογημένη γνώμη που προς το σκοπό αυτό είναι ευρέως διατυπωμένη. Αυτό ισχύει ασφαλώς, σύμφωνα με την Επιτροπή, για τις πληρωμές που αφορούν τις αμπελουργικές περιόδους 1982-1983 και 1983-1984, οι οποίες, σύμφωνα με το σύστημα του κανονισμού, έπρεπε να έχουν πραγματοποιηθεί πριν από την ημερομηνία διατυπώσεως της αιτιολογημένης γνώμης της 14ης Μαΐου 1984 (η άποψη αυτή, που διατυπώθηκε επικουρικά, ενισχύεται κατ' εμέ από τη σκέψη 9 της απόφασης του Δικαστηρίου στην υπόθεση 39/72, στην οποία προτίθεται να επανέλθω με άλλη ευκαιρία). Επιπλέον, κατά τη συνεδρίαση η Επιτροπή παρατήρησε ορθά ότι συνέπεια της αποδοχής της θέσης της ιταλικής κυβέρνησης θα ήταν ότι η Επιτροπή θα όφειλε να κινηθεί νέα διαδικασία για τις ίδιες παραβάσεις που ανάγονται στις αμπελουργικές περιόδους 1982-1983 και 1983-1984. Συμφωνώ ότι η συνέπεια αυτή έρχεται σε αντίθεση με την οικονομία της δίκης, εφόσον, για τους λόγους που προεξετέθησαν, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι θίγονται με τον τρόπο αυτό τα δικαιώματα άμυνας του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους. Επομένως, η ένσταση απαραδέκτου που προέβαλε κατά της προσφυγής η ιταλική κυβέρνηση με την ανταπάντησή της και η οποία αφορά τις αμπελουργικές περιόδους 1982-1983 και 1983-1984 πρέπει κατ' εμέ να απορριφθεί.

Στο βαθμό που μου ήταν δυνατόν να εξακριβώσω, η νομολογία του Δικαστηρίου δεν δίδει σαφή απάντηση στο ερώτημα του κατά χρόνο περιορισμού του αντικειμένου προσφυγής που ασκείται δυνάμει του άρθρου 169, όταν πρόκειται, όπως στην προκειμένη περίπτωση, για μια σειρά περιστατικών της ίδιας φύσης που επαναλαμβάνονται επί μακρά χρονική περίοδο. Έτσι, όσον αφορά τις νέες παρόμοιες καθυστερήσεις των καταβολών, που σημειώθηκαν μετά από εκείνες που αναφέρονται στην αιτιολογημένη γνώμη, η Επιτροπή υποστήριξε, ορθά κατ' εμέ, κατά τη συνεδρίαση ότι τα δικαιώματα άμυνας του ενδια-

Η Επιτροπή εξάλλου παρατήρησε κατά τη συνεδρίαση ότι τουλάχιστον όσον αφορά την αμπελουργική περίοδο 1982-1983, η τελευταία αναφερόταν ρητά στη δεύτερη φράση της δεύτερης σελίδας του εγγράφου οχλήσεως της 14ης Ιουλίου 1983. Επειδή η φράση αυτή δεν αφορά τις πριμοδοτήσεις για εκρίζωση, θεωρώ άνευ σημασίας τον προβληθέντα κατά τη συνεδρίαση ισχυρισμό της ιταλικής κυβέρνησης ότι στις αρχές του 1983 οι εν λόγω πριμοδοτήσεις για εκρίζωση δεν ήταν δυνατόν να οφείλονται για την αμπελουργική περίοδο 1982-1983. Από τις δηλώσεις οριστικής εγκαταλείψεως, στις

οποίες αναφέρεται η εν λόγω φράση, ήταν στην πραγματικότητα δυνατό να γεννηθούν ήδη πριν από τις 14 Ιουλίου 1983 δικαιώματα προς καταβολή πριμοδοτήσεων για την αμπελουργική περίοδο 1982-1983.

4. β) *Επί της ουσίας*

Κατά την εκτίμηση της ουσίας στην προκειμένη υπόθεση σημασία έχει κυρίως το γεγονός ότι η ιταλική κυβέρνηση αναγνωρίζει ότι σημειώθηκαν σημαντικές καθυστερήσεις στην καταβολή των πριμοδοτήσεων για τις αμπελουργικές περιόδους 1980-1981 και 1981-1982. Αυτό επιβεβαιώθηκε για μια ακόμη φορά και κατά τη διάρκεια της συνεδρίασης.

Η άποψη της ιταλικής κυβέρνησης, σύμφωνα με την οποία η προσφυγή της Επιτροπής είναι άνευ αντικειμένου στο βαθμό που αφορά τις εν λόγω αμπελουργικές περιόδους, λόγω του ότι όλες οι πριμοδοτήσεις που οφείλονταν ακόμα για τα έτη αυτά είχαν καταβληθεί κατά το χρόνο κατάθεσης της ανταπάντησής της, δεν βρίσκει κανένα έρεισμα στη νομολογία σας και κατά συνέπεια πρέπει να απορριφθεί. Το Δικαστήριο έχει ήδη απορρίψει ανάλογο ισχυρισμό που η ιταλική κυβέρνηση πρόεβαλε προς άμυνά της στο πλαίσιο της υπόθεσης 39/72 (Rec. 1973 σ. 101). Το Δικαστήριο πρόσθεσε, με τη σκέψη II της εν λόγω απόφασης, στη νομολογία του την αρχή σύμφωνα με την οποία « ενώπιον μιας καθυστέρησης ή οριστικής αρνήσεως εκτελέσεως μιας υποχρεώσεως, η απόφαση που εκδίδει το Δικαστήριο δυνάμει των άρθρων 169 και 171 της Συνθήκης ενδέχεται να έχει ουσιαστική σημασία για την αναγνώριση της ευθύνης που συνεπάγεται για το κράτος μέλος η διαπιστωθείσα παράβασή του έναντι άλλων κρατών μελών της Κοινότητας ή έναντι ιδιωτών ». Ακόμη και αν το αντικείμενο της προσφυγής περιοριζόταν στις αμπελουργικές περιόδους 1980-1981 και 1981-1982, η αναγνώριση της ευθύνης έναντι των ωφελούμενων από τον κανονισμό 456/80

επιχειρήσεων θα εξακολουθούσε φυσικά να διατηρεί τη σημασία της και για τις επανειλημμένες καθυστερήσεις που σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια των επόμενων αμπελουργικών περιόδων.

Όσον αφορά την αμπελουργική περίοδο 1982-1983, η ιταλική κυβέρνηση αναγνώρισε περαιτέρω με το υπόμνημα αντικρούσεως της 5ης Μαρτίου 1984, ότι η διαδικασία χρηματοδότησεως δεν είχε ακόμα περατωθεί όσον αφορά τα δύο τρίτα των 36 δισεκατομμυρίων λιρετών που ήταν συνολικά αναγκαία. Όσον αφορά την αμπελουργική περίοδο 1983-1984, παρατηρούσε ότι δεν ήταν ακόμα διαθέσιμα ή δεν είχαν ακόμα επαληθευτεί όλα τα στοιχεία σχετικά με τις αιτήσεις πριμοδοτήσεως: από αυτό ορθά η Επιτροπή συνήγαγε στην απάντησή της το συμπέρασμα ότι η ιταλική κυβέρνηση αναμένει προφανώς να λάβει όλες τις αιτήσεις για την εν λόγω αμπελουργική περίοδο και να ελέγξει την ακρίβειά τους, προτού εκκινήσει την αναγκαία διαδικασία αποδεσμεύσεως των κονδυλίων του προϋπολογισμού, γεγονός που αναπόφευκτα προκαλεί νέες σημαντικές καθυστερήσεις σε σχέση με τις προθεσμίες που καθορίζει ο κανονισμός 456/80. Η ιταλική κυβέρνηση επιβεβαίωσε ρητά την ορθότητα του συμπεράσματος αυτού στη δεύτερη παράγραφο του σημείου 4 της ανταπάντησής της. Πάντως, με την ανταπάντησή της αυτή ζήτησε από το Δικαστήριο, όπως έχει ήδη αναφερθεί, να κρίνει ως απαράδεκτη την προσφυγή σε σχέση με τις δύο τελευταίες αμπελουργικές περιόδους. Δεδομένου ότι έχω ήδη ταχθεί υπέρ της απόρριψής της εν λόγω ένστασης απαραδέκτου, περιορίζομαι, από την άποψη της ουσίας, να προτείνω να γίνει δεκτή η προσφυγή της Επιτροπής, για τους λόγους που αναφέρει η Επιτροπή, και σχετικά με τις εν λόγω αμπελουργικές περιόδους. Για την πληρότητα του πράγματος, προσθέτω απλώς ότι το επιχείρημα της ιταλικής κυβέρνησης, σύμφωνα με το οποίο το αρχικό έγγραφο της Επιτροπής της 14ης Ιουλίου αναφερόταν αποκλειστικά στις πριμοδοτήσεις για εκρίζωση αμπελών και όχι στις πριμοδοτήσεις για την οριστική εγκατάλειψη, νομίζω ότι καταρρίπτεται από την 1η, 2η και 3η παράγραφο του εν λόγω εγγράφου.

5. Συμπέρασμα

Συμπερασματικά, προτείνω στο Δικαστήριο:

- α) να αναγνωρίσει ως παραδεκτή στο σύνολό της την προσφυγή της Επιτροπής,
- β) να αναγνωρίσει ότι η Ιταλική Δημοκρατία, καθυστερώντας την καταβολή των πριμοδοτήσεων που οφείλονται στο πλαίσιο του συστήματος που θέσπισε ο κανονισμός 456/80, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη ΕΟΚ, και
- γ) να καταδικάσει την Ιταλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.